

Boganmeldelser.

ALBERT E. FR. SCHÄFFLE. **Abrisz der Soziologie.**
Herausgegeben mit einem Vorwort von KARL BÜCHER. Tübingen
1906. Verlag der H. Laupp'schen Buchhandlung. (252 S. — 4 Mk.).

Sociologien er endnu en Videnskab i sin Vorden, hverken i Henseende til Indhold eller Form har den fæstnet sig. Den Vej, ad hvilken den sociologiske Forskning har famlet sig frem, viser sig dog nu med tilstrækkelig Tydelighed til, at man med nogenlunde Sikkerhed kan give et Rids af Sociologiens Udvikling til selvstændig Videnskab.

Sociologien er saaledes allerede siden Comte bleven løsrevet fra Historiens Filosofi, der tidligere baade i Henseende til Formaal og Metode identificeredes med Sociologien. Historiens Filosofi søgte ud fra Historiens allerbredeste Træk at ane det samtlige historiske Tildragelser beherskende Princip, ud fra hvilket de enkelte historiske Kendsgerninger kunde ses som en aarsagsbestemt eller snarere teleologisk ordnet Kæde. En saadan rent abstrakt syntetisk Behandling vil naturligvis i væsentlig Grad kræve en kombinerende Fantasi og stærk intuitiv Tænkning og vil saaledes vanskelig kunne anerkendes som en virkelig objektiv Videnskab, men maa vises over til den spekulative Filosofi.

Comte fremsatte i Stedet herfor Sociologien som positiv real Videnskab. Hans Krav om, at alle Naturens og Menneskelivets Fænomener skulde studeres i

Boganmeldelser.

ALBERT E. FR. SCHÄFFLE. **Abrisz der Soziologie.**
Herausgegeben mit einem Vorwort von KARL BÜCHER. Tübingen
1906. Verlag der H. Laupp'schen Buchhandlung. (252 S. — 4 Mk.).

Sociologien er endnu en Videnskab i sin Vorden, hverken i Henseende til Indhold eller Form har den fæstnet sig. Den Vej, ad hvilken den sociologiske Forskning har famlet sig frem, viser sig dog nu med tilstrækkelig Tydelighed til, at man med nogenlunde Sikkerhed kan give et Rids af Sociologiens Udvikling til selvstændig Videnskab.

Sociologien er saaledes allerede siden Comte bleven løsrevet fra Historiens Filosofi, der tidligere baade i Henseende til Formaal og Metode identificeredes med Sociologien. Historiens Filosofi søgte ud fra Historiens allerbredeste Træk at ane det samtlige historiske Tildragelser beherskende Princip, ud fra hvilket de enkelte historiske Kendsgerninger kunde ses som en aarsagsbestemt eller snarere teleologisk ordnet Kæde. En saadan rent abstrakt syntetisk Behandling vil naturligvis i væsentlig Grad kræve en kombinerende Fantasi og stærk intuitiv Tænkning og vil saaledes vanskelig kunne anerkendes som en virkelig objektiv Videnskab, men maa vises over til den spekulative Filosofi.

Comte fremsatte i Stedet herfor Sociologien som positiv real Videnskab. Hans Krav om, at alle Naturens og Menneskelivets Fænomener skulde studeres i

Sammenhæng, er blevet staaende, selv efter at det Angreb, Comte lagde ind heri imod de forskellige Fagvidenskabers Særeksistens, er blevet afvist. Lige saa sikkert som de forskellige Sider af Menneskelivet enkeltvis frembyder saadanne særlige Ejendommeligheder, der gør et Specialstudium frugtbringende og nødvendigt, lige saa vist maa det indrømmes, at denne Fremgangsmaade trods alt hviler paa en Abstraktion, til hvis Fuldkommengørelse det maa blive nødvendigt at underkaste de forskellige Sider en Fællesbetragtning og sammenarbejde de forskellige Fagvidenskabers Resultater til en Helhed.

Efter at Sociologien saaledes havde fundet sin videnskabelige Plads, var den sociologiske Forskningsmetode endnu længe vaklende. I Sociologien vil der som Følge af, at der bygges paa Specialvidenskabernes generelle Resultater, kun blive ringe Plads for en induktiv Specialbehandling af det sociologiske Stof. Man maa dog erindre, at der endnu findes sociologiske Omraader af afgørende Betydning, der kun er flygtigt behandlede, og at Sociologien saaledes endnu ofte maa præstere et Førstehaandsarbejde for at skabe sig et nogenlunde solidt Fundament, og at der, selv om dette ikke var Tilfældet, dog altid maatte kræves en indgaaende Behandling af de sociologiske Fakta, inden yderligere Generalisering er tilladelig.

I Stedet for ud fra de objektive sociale Fænomener at udlede de sociologiske Grundprincipper, hvorved der altsaa dog i nogen Grad maatte blive Plads for induktive Slutninger, søgte imidlertid de fleste Sociologer at deducere Samfundets Grundlove ud fra et paa Forhaand oprindelig fra de eksakte Videnskaber hentet konstruktivt Princip. Comtes Behandlingsmaade er saaledes, trods hans stærke læggen Vægt paa Kendsgemningerne og deres særlige Karakter, rent naturvidenskabelig, i Virkeligheden en Slags social Fysik, en Betragtning, der senere hos Quétélet fandt sin mest yderliggaaende Udformning.

Det blev Udviklingsprincippet, der kom til at

danne Udgangspunktet for en ny Betragtning. Udviklings-tanken, der indenfor Biologien havde fulgt Livsspiren fra Protosplasmet til den højeste organiske Type, Mennesket, skred videre over i Samfundsvidenskaberne og byggede en Sociologi op ved Hjælp af den biologiske Metode. Man overførte enten de biologiske Principper direkte til Samfundet og opfattede dette som et særligt organisk Væsen eller nøjedes senere med at anvende de biologiske Erfaringer analogt, for her udfra at udrede visse sammensatte sociologiske Fænomener, der syntes at frembyde biologiske Træk. Det viste sig dog hurtigt, at de Resultater, man herigennem naaede frem til, var skæve. Selv om der nu hersker almindelig Enighed om, at Samfundet som Organisme i ethvert Fald kun kan opfattes som et til en vis Grad heldigt grebet Billede, en Slags Gangkurv, Videnskaben efterhaanden naar frem til at kunne undvære, endte disse biologiske Paralleler dog næsten altid med at føre Sociologien paa Afveje. Schäffles mere omtalte end kendte Bog: »Bau und Leben des sozialen Körpers« er netop som Følge af den Fasthed, hvormed de biologiske Billeder gennemføres, et udmærket Eksempel herpaa. Schäffle har senere meget kraftigt protesteret imod at blive regnet som »Organiker«, hvilket Ord i Tyskland nu nærmest er en videnskabelig Injurie, og han har hævdet, at der mellem Biologi og Sociologi for ham aldrig har eksisteret andet end »Analogi« og ikke »Homologi«; men i saa Fald viser de Vildfarelser, han faktisk har gjort sig skyldig i, endnu tydeligere det farlige i Metoden. Det forkerte laa ikke blot i, at de sociologiske Fænomener voldelig pressedes ind i de biologiske Formler, uden at disse ændredes efter det ny Indhold, men særlig i, at Udgangspunktet i sin Helhed var for snevert. Man kom ganske naturligt herved til at lægge for megen Vægt paa de organiske, d. v. s. instinktmæssige, uerkendelige, aarsagsubestemmelige Kræfter. I Virkeligheden betyder selve Anvendelsen af Ordet »Organisme« en Udvidelse af den paa det

biologiske Omraade herskende Gaade udover et Omraade, hvor Aarsagssammenhængen lettere kan erkendes, og hvor der er mere Plads for fysiske Naturlove, psykologiske Undersøgelser og etiske Vurderinger end biologiske Processer.

Schäffle har nu i sin ny Bog resolut brudt med den biologiske Metode og undgaar endogsaa med den største Omhyggelighed enhver biologisk Analogi, selv hvor en saadan kunde yde god Tjeneste. Schäffle synes i de grundlæggende Udgangspunkter at være i god Overensstemmelse med den nyeste sociologiske Forskning, mener saaledes, at Sociologien bør tage Mennesket mere som psykologisk villende end fysiologisk af Instinkter ledet Individ, og at Videnskaben saaledes snarere bliver af psykologisk-etisk end af biologisk Natur. Saafremt han her fremsætter nye Synspunkter, maa det vel være hans stærke Understregen af, at man i Sociologien bør lægge den største Vægt paa Forbindelsen mellem Mennesket og den ydre Natur. Han erklærer sig her enig med Ratzel, som har slaaet til Lyd for en Socialgeografi, der skulde underkaste den ydre Natur en særlig sociologisk Behandling. — Til Bestemmelse af det grundlæggende sociologiske Begreb Samfundet tager Forf. sit Udgangspunkt i »Folket«, idet han udelukker saavel Familien som værende en fysiologisk Forbindelse, som Horden, der mangler »Entwicklungsfähigkeit«. Naar Horden er kommen ind under Udviklings Lov, gaar den over til at blive til et Folk. Sociologien begynder derfor først med Historie og Politik. Det der ligger bag herved, skal overlades til Etnografien. Folket bliver saaledes en Masseforening af fornuftbesjælede Individuer (Personer) med indbyrdes aandelig Forbindelse, og ved en tilsvarende Forening af forskellige Folkegrupper opstaar Samfundet. Det er dette Samfund, Sociologien skal behandle, baade dets normale og abnorme Foreteelser, dets Tilstande og Udviklingsfænomener, dets Institutioner og Funktioner. Under den nærmere Analyse af Samfundet synes Schäffle ikke fuld-

stændig at have frigjort sig for den organiske Samfunds-
 teoris Mystik. I et særligt Kapitel omhandler han som
 et vigtigt sociologisk Begreb »Gesellschaftsbewusst-
 sein«, der ganske vist kun kan erkendes som en tænkt
 nødvendig Forudsætning for de sociale Kendsgerninger.
 — For en organisk Samfundsopfattelse vilde det selv-
 følgelig være ret naturligt at udstyre Samfundet med
 Bevidsthed i Lighed med virkelige organiske Væsener.
 Paa den anden Side vil det ganske vist ikke være nød-
 vendigt at knytte en saadan Forudsætning til Begrebet.
 Dette kan ogsaa opfattes som et Fællesudtryk for de
 reale typiske Karaktertræk hos en bestemt Kreds af
 Individier. En saadan Abstraktion kan være formaals-
 tjenlig. Faren ved dens Anvendelse vil da ligge i en
 overfladisk Generalisering ud fra enkelte iøjnespringende
 Karaktermærker. I saa Fald vil Begrebet ikke blot være
 værdiløst, men vil ogsaa let lede paa Vildspor. Forøvrigt
 vilde Begrebet, selv opfattet paa ret Maade, sikkert ikke
 vise sig synderlig frugtbart; det vilde i ethvert Fald være
 rigtigst at vælge en anden Betegnelse end »Samfunds-
 bevidsthed«; dette Udtryk vil let før eller senere føre
 over i den organiske Samfundsteori. Schäffle synes for-
 øvrigt allerede under Begrebets Udformning at placere
 sig selv i en betænkelig Nærhed af »Organikerne«. Han
 tager ganske tydeligt »Gesellschaftsbewusstsein« som over-
 individuel; skønt han forklarer Begrebet som Resultant
 af de tidligere og nuværende Enkeltindviders indbyrdes
 Forbindelse, anser han det ikke for udtømt ved disse Enkelt-
 individers Bevidsthed. »Individerne ere vekslende, Sam-
 fundet er blivende; saaledes er ogsaa Samfundsbevidst-
 hedens Eksistens uafhængig af Enkeltpersonerne trods
 Immanensen i disse«. —

Blandt Sociologerne hører Schäffle til Syntetikerne.
 Det er ikke hans Sag at give en udtømmende Analyse
 af de sociologiske Kendsgerninger, ikke gennem nøjagtige
 Specialundersøgelser at bære Sten til Sociologiens nys-
 paabegyndte Bygning. Ved Hjælp af hastige Generaliser-

inger søger han at skabe den Systematik, hvorefter de sociologiske Fakta skal ordnes, hvis Indsamling endnu kun delvis er tilendebragt. Undertiden naar han ikke engang at faa de Spørgsmaal formulerede, hvis Besvarelse kunde synes at burde gaa forud for Systematiken. Tankernes indre Sammenhæng bliver ofte ret løs, men hans vide ordnende Syn og intuitive Blik vil maaske ogsaa her føre ham i den rigtige Retning. Dog synes Bogen at være bleven mere løs og skitsemaessig, end selve Metoden og Stoffets Natur maatte gøre nødvendigt. Bücher, der som Bogens Udgiver optræder som Schöffles litterære executor testamenti (Schöffle døde midt under Bogens Trykning) siger i Forordet, at Bogen skal tages »als einen Wegzeiger, den ein alter Mann aufgerichtet hat nach dem wissenschaftlichen Neuland, das er allein erschaut hatte«. Denne Karakteristik af Bogen kunde maaske synes træffende, naar man saa bort fra den sidste Tilføjelse, der synes lidet anerkendende overfor den nyeste sociologiske Videnskab. Man kunde dog sikkert ogsaa med nogen Ret tvivle om det berettigede i paa Forhaand at hæfte Ordet Vejviser paa en Systematik, hvis Formaalstjenlighed ikke kan godtgøres, før Sociologien har naaet en videre Udvikling, end nu er Tilfældet.

K. Riis-Hansen.

KARL BÜCHER. **Die Entstehung der Volkswirtschaft.** Fünfte, stark vermehrte u. verbesserte Auflage. Tübingen 1906. Verlag der H. Laupp'schen Buchhandlung. (XI + 463 S.).

Det er et godt Vidnesbyrd om den Popularitet, Prof. Büchers Bog nyder, at den, skønt et rent videnskabeligt Arbejde og ikke beregnet paa at være en egentlig Lærebog, dog nu er kommen i et nyt, femte Oplag — stærkt forøget og forbedret kalder Forf. det. Med Hensyn til Forbedringerne, saa maa de formodentlig søges netop i